

Силабус курсу

Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах

Освітній ступінь – бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський).

Кваліфікація – бакалавр середньої освіти (українська мова і література), учитель української мови і літератури, зарубіжної літератури, (англійської / польської мови).

Кількість кредитів – 5

Рік підготовки, семестр – 3-й рік, 5-6 семестри

Компонент освітньої програми: обов'язкова

Дні занять: понеділок, 9.35-10.55, ауд. 180

Консультації: понеділок, ауд. 65а

Мова викладання: українська



Керівник курсу

Канд. пед. наук, доц. Пігур Мирослава Василівна

Контактна інформація: pigur.miroslava@gmail.com

(0352) 43 58 65 – деканат факультету філології і журналістики

Опис дисципліни

Мета курсу «Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах» - забезпечити фахову підготовку сучасного вчителя-словесника для роботи в середніх загальноосвітніх закладах України шляхом усвідомлення змісту мовної освіти, відбору мовного матеріалу й організації його вивчення та через уміння формувати в учнів комунікативне використання усіх мовних засобів.

Зміст дисципліни «Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах» розроблено на основі відповідних положень щодо вивчення мови як функціональної системи, норм сучасної української мови, а також змісту освітньої програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів.

Навчальний контент

	Тема	Результати навчання
	Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні питання методики навчання української мови.	
1.	ТЕМА 1. Методика навчання української мови як наука і як навчальна дисципліна в середніх загальноосвітніх закладах.	Усвідомлення й засвоєння основних відомостей про методику навчання як науку і навчальну дисципліну; урок і його основні ознаки; методи, прийоми і засоби навчання. Студент знає загальні питання методики навчання української мови в загальноосвітній школі (завдання, зміст, принципи, методи, прийоми навчання мови; поняття «урок», типологію уроків).
2.	Тема 2. Технології й особливості організації навчання української мови в середніх загальноосвітніх закладах.	
3.	Тема 3. Урок – основна форма організації навчального процесу в загальноосвітній школі.	

	Змістовий модуль 2. Методика вивчення основних розділів шкільного курсу української мови.	<p>Осмислення й усвідомлення ролі мовних засобів усіх рівнів. Студент усвідомлює: теоретично-практичні методи навчання фонетики й орфоєпії. Роль орфоєпічного словника в оволодінні нормами правильної вимови. Види вправ з фонетики, графіки й орфоєпії. Звуко-буквений розбір слів. Прийоми формування в учнів орфоєпічних та графічних дій. Відмінності у засобах вираження та сприймання усної й писемної форм мовлення.</p> <p>Особливості методики опрацювання лексикології й фразеології. Методи й прийоми навчання: знаходження лексичної одиниці в контексті; роль лексичного явища в тексті; групування лексичних явищ за певними ознаками; конструювання мовних одиниць з певним лексичним явищем; робота зі словником.</p> <p>Розрізняє форми слова й спільнокореневі слова – базові уміння на уроках морфеміки й словотвору. Семантико-синтаксична база – мотиваційна основа словотвірного процесу. Відмінність між словотвірним й морфемним аналізом. Вивчення неморфологічного творення слів.</p> <p>Специфічні принципи і прийоми вивчення морфології. Вивчення частин мови у зв'язку з іншими розділами мовознавства.</p> <p>Специфічні принципи і прийоми навчання синтаксису. Методику формування синтаксичних понять: опрацювання словосполучення і простого речення; методику вивчення складного речення.</p>
4.	ТЕМА 4. Методика вивчення фонетики, графіки й орфоєпії.	
5.	Тема 5. Особливості засвоєння лексики і фразеології.	
6.	Тема 6. Методика опрацювання будови слова й словотвору.	
7.	Тема 7. Вивчення морфології на синтаксичній основі.	
8.	Тема 8. Особливості вивчення синтаксису.	
9	Тема 9. Методика формування орфографічної пунктуаційної правильності мовлення.	
	Змістовий модуль 3. Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія). Інші питання методики навчання української мови.	
10	ТЕМА 10. Теоретичні основи розвитку зв'язного мовлення школярів.	<p>Оволодіння ефективними методиками для формування в майбутніх учнів культури мовлення та розвитку їх комунікативних умінь і навичок; способами організації проведення позакласної роботи, факультативних занять; специфіку методичної роботи вчителя словесника; вести позакласну роботу з української мови, вдало поєднувати її форми з програмовим навчальним матеріалом. Поняття тексту. Його визначальні риси й структура. Комунікативна спрямованість тексту. Типи мовлення (розповідь, роздум, опис). Структура кожного із типів, відмінність між ними. Поєднання різних типів мовлення в одному тексті.</p> <p>Мовлення – реалізація мови, мовленнєва діяльність. Основні види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Чинники формування здатності аудіювання. Допоміжні засоби, що удосконалюють уміння і навички аудіювання. Способи читання. Психофізичні прийоми говоріння (репродукція, вибір мовних засобів; комбінування готових мовних засобів у нових контекстах; прогнозування; дискурсивність).</p> <p>Види робіт з розвитку зв'язного писемного</p>
	Тема 11. Стилiстична робота в загальноосвітній школі.	
12.	Тема 12. Розвиток усного мовлення учнів. Опрацювання основ риторики.	
13	Тема 13. Розвиток писемного мовлення. Жанри учнівських висловлювань. Перекази.	
14.	Тема 14. Розвиток писемного мовлення. Створення власних висловлювань учнів. Твори.	

15.	Тема 15. Методика вивчення загальних відомостей про мову.	мовлення (лінгвістика тексту; переказ, твір).
16.	Тема 16. Методика удосконалення мовних умінь і навичок та культури мовлення учнів старших класів.	
17.	Тема 17. Позакласна й позаурочна робота з української мови. Методична робота вчителя словесника.	

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 03	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; здатність аналізувати зміст думки та її структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; здатність спілкуватися іноземною мовою.
ФК 02	Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови.
ФК 05	Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту.
ФК 08	Володіння базовими знаннями з методики навчання української мови та літератури; вміння їх реалізувати, застосування базових методичних знань і умінь для формування ключових і предметних компетентностей. Здатність організовувати навчально-виховний процес з української мови та літератури, зарубіжної літератури, іноземної мови (англійської / польської); здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів. Здатність здійснювати вибір методів, форм і засобів навчання української мови, літератури, зарубіжної літератури, іноземної мови (англійської / польської), спрямованих на розвиток учнів та їх виховання.
ПНР 6	Здатність здійснювати вибір методів, форм і засобів навчання, спрямованих на розвиток здібностей учнів. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та коригування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх мотивів.

Літературні джерела

Базова

1. Біляєв О. М. Сучасний урок української мови. Київ : Радянська школа, 1981. 176 с.
2. Глазова О. Рідна мова: [підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів]. Київ : Освіта України, 2005. 287 с.
3. Глазова О. Рідна мова: [підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів]. Київ : Педагогічна преса, 2006. 287 с.
4. Глазова О. Рідна мова: [підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів]. Київ : Зодіак – ЕКО, 2007. 287 с.
5. Глазова О. Рідна мова: [підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів] Київ : Зодіак – ЕКО, 2008. 239 с.
6. Горпинич В. О. Будова слова. Словотвір. Київ: Радянська школа, 1977. 119 с.
7. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. № 1-2. 64 с.
8. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії: [підручник]. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.
9. Кочан Н. І. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 249 с.
10. Мельничайко В. Я. Творчі роботи на уроках української мови: редагування , конструювання, переклад. Київ : Рад. школа, 1989. 223 с.
11. Методика вивчення української мови в школі / О. М. Біляєв, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентилюк та ін. Київ : Радянська школа, 1987. 246 с.
12. Методика викладання української мови в середній школі; за ред. І. С. Олійника. Київ : Вища школа, 1989. 439 с.
13. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: [підручник для студентів-філологів]; за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2000. 264 с.
14. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 4-6 класах. Київ : Рад. школа, 1984. 130 с.
15. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 8-9 класах. Київ : Рад. школа, 1989. 112 с.
16. Плиско К. М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. Харків : Основа, 1992. 150 с.
17. Плющ М. Я. Словотворення та вивчення його в школі. Київ : Рад. школа, 1985. 127 с.
18. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах ; за ред. проф. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 302 с.
19. Стельмахович М. Г. Система роботи з розвитку зв'язного мовлення учнів Київ : Рад. школа, 1981. 136 с.
20. Ужченко В. Д. Вивчення фразеології в середній школі. Київ : Рад. школа, 1990. 176 с.
21. Українська мова. 5-12 класи: [програма для загальноосвітніх навчальних закладів]. Київ– Ірпінь: Перун, 2005. 176 с.
22. Українська мова: [підручник для 10-11 класів школи з українською та російською мовами навчання] / О. М. Біляєв, Л. М. Симоненкова та ін. Київ : Освіта, 1997. 240 с.

Допоміжна

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: [посібник]; за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Світ, 1994. 152 с.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2003. 432 с.

3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 342 с.
4. Біляєв О. Концепція навчання державної мови в школах України / О. Біляєв, Л. Скуратівський, Л. Симоненкова, Г. Шелехова // Дивослово. 1996. № 1. С. 16–22.
5. Біляєв О. М. Концепція мовної освіти в Україні / О. М. Біляєв, М. С. Вашуленко, В. М. Плахотник // Рідна шк. 1994. №9. С.71–73.
6. Горбачук В. Т. Види диктантів і методика їх проведення. Київ : Рад. школа, 1989. 96 с.
7. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія. Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. 189 с.
8. Грибан Г. В., Кучерук О. А. Практикум з методики викладання української мови. Київ : Кондор, 2003. 159 с.
9. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. 1-2. 64 с.
10. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. Київ : Фондація ім. О. Ольжича, 1995. 251 с.
11. Донченко Т. К. Як навчати школярів мовленнєвої діяльності. 5-9 класи. Київ : Молодь, 1998. 302 с.
12. Дорошенко О. А. Елементи дослідницької роботи учнів з мови // Українська мова і література в школі. 1993. № 4. С. 20–21.
13. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.
14. Концепція мовної освіти 12-річної школи // Дивослово. 2004. № 3. С. 76-80.
15. Кордун П. П. Вивчення стилістики в середній школі. Київ : Рад. школа, 1977. 152 с.
16. Купалова А. Ю. Практическая методика русского языка: 8 класс: [книга для учителя]. Москва : Просвещение, 1992. 192 с.
17. Маркова А. К. Психология усвоения языка как средства общения. Москва : Педагогика, 1974. 136 с.
18. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: [підручник] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. Київ : Вища шк., 2003. 462 с.
19. Мельничайко В. Я. Види мовного розбору: [довідник]. Тернопіль : Богдан, 2007. 144 с.
20. Мельничайко В. Я. Уроки рідної мови. 11 клас: [посібник для вчителя]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 166 с.
21. Пентиліук М. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентиліук, А. Нікітіна, О. Горошкіна // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5-9.
22. Пентиліук М. І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання. Київ : Рута, 2000. 128 с.
23. Передерій Г. Р. Позакласна робота з української мови в 4-8 класах: [посібник для вчителів]. Київ : Рад. школа, 1979. 159 с.
24. Плиско К. М. Принципи, форми і методи навчання української мови. Харків : Основа, 1995. 240 с.
25. Плиско К. М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків : Основа, 2001. 114 с.
26. Плющ М. Я. Вивчення морфології в 5-6 класах. Київ : Рад. школа, 1988. 168 с.
27. Потапенко О. І. Гурткова робота з української мови в 4-8 класах: [посібник для вчителів]. Київ : Рад. школа, 1989. 112 с.
28. Скуратівський Л. В. Концепція підручника рідної мови // Укр. мова і л-ра в шк. 2001. № 3. С 5–7.
29. Словник-довідник з української лінгводидактики: [навч. посібник] / кол. авторів за ред. М. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.
30. Сучасна українська літературна мова: [підручник] / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.

31. Шелехова Г. Т. Сучасні підходи до навчання рідної мови в загальноосвітній середній школі // Укр. мова і л-ра в шк. 1998. № 1. С. 12–16.

Інтернет-джерела

1. <http://www.pravopys.net>
2. <http://www.ulif.org.ua>

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання.** Роботи, які здано із порушенням термінів без поважних причин, оцінюємо на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності.** Списування під час контрольних робіт (в т.ч. із використанням мобільних девайсів) не допускаємо. Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань віддалено.
- **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуємо бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-3) усне опитування, тести, завдання	16
Модуль 2 (теми 4-9) усне опитування, тести, завдання	24
Модуль 3 (теми 10- 17) усне опитування, тести, завдання	20;20
Підсумкове тестування	20

До силабусу наявні матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) авторський посібник;
- 2) навчально-методичний комплекс (лекційний матеріал, завдання для практичних занять, завдання для модульного контролю);
- 3) електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.

